

Náhoda a kauzalita

Mluvit o náhodě za předpokladu platnosti kauzality v plném slova smyslu vlastně nelze: jako „náhoda“ se sice něco může někomu pouze „jevit“, ale jen proto, že naše znalost všech „okolností“ (vlastně všech „příčin“) je krajně omezená. Tím je vlastně „náhoda“ zbavena „skutečnosti“ (dříve se říkalo „objektivitu“) – je to pouhé zdání, pouhá domněnka, ale řádně nezdůvodněná. Naproti tomu ten, kdo by chtěl náhodu uznat za skutečnost, k níž opravdu čas od času dochází, musí nahlédnout, že tím problematizuje všeobecnou kauzalitu. Připustit „náhody“ znamená připustit, že kauzalita má „díry“ nebo dokonce „díry“, že neplatí všude a tím univerzálně, nýbrž že vedle kauzálních vazeb (pokud je chceme zachovat) dochází přece jen někdy k náhodám. A co to v takovém případě je, taková „náhoda“? Kde se bere? V čem vlastně spočívá? – Např. evoluční teorie pevně počítá s náhodami resp. nahodilostmi, a chápe je výhradně jako „omyly“ či „chyby“ v přepisu genetických informací. Jak je však možná chyba tam, kde jde o kauzalitu? Jak může v kauzálním nexu dojít k chybě nebo dokonce k mnoha chybám? Vlastně to nutně znamená pochopení kauzality jako „výkonu“, v němž může dojít k nepřesnostem a omylům. A tím je kauzalita de facto pochopena jako druh aktivity, jako způsob „akce“. A kdo je v tom případě tím činitelem?

(Písek, 130503-1.)